

um frumvarp til laga um Landsbanka Íslands.

Frá 2. hluta fjárhagsnefndar (B. K.).

Nefndin hefir nú athugað frumvarp þetta, og hefir hún ekki getað orðið samferða um meðferð þess.

Það er eðlilegt, að frumvarp þetta sje í mörgum greinum frábrugðið fyrri lögum Landsbankans, sem að miklu leyti stafar af því, að gert er ráð fyrir, að Landsbankinn taki í sína hönd alla seðlaútgáfu ríkisins jafnótt og hún losnar.

Þráðurinn, sem gengur í gegnum þetta frumvarp, er að gera hann að hlutabanka og seðlabanka. Ætlast er til, að Landsbankinn leggi fram eina miljón króna hlutafje af láni því, sem hann tók 1907, en sem ríkissjóður borgar og mun nú greitt að hálfu. Er bankanum svo gefin heimild til í frumvarpinu að bjóða almenningi að kanpa hluti í bankanum, eða leggja fram innskotsfje, alt að tveim miljónum króna, án þess þó að eiga neina hluttöku í stjórn hans eða eftirliti.

Samskonar hugmynd kom fram á þinginu 1917, þingskj. 674, en var þá feld í neðri deild.

Það má segja, að Landsbankinn svífi að mestu í lausu lofti á meðan hann á svo lítið veltufje, samanborið við sparisjóð hans og hlaupareikning, sem nam 31. des. 1922 kr. 27944286,50, en á nú ekki nema um 2 miljón króna eigið veltufje, sem hann þó verður enn að borga af 4¹/₂ % vexti, í dönskum krónum að hálfu, eða af hinum ógreidda helmingi.

Ómögulegt er að segja um, hvort bankanum gæti nú tekist að afla þessa veltufjár, þar sem peningapröng mahna er á svo háu stigi. En hugsjónin er jafngóð fyrir því og ekki rjett að meina bankanum að gera tilraunina. En eflaust yrði mat á eignum bankans að vera á undan gengið, bæði almennings vegna og til þess að vita með vissu, hvers virði hlutabryefin eiga að verða.

Mjög er það sjaldgæft, að seðlabankar sjeu ríkiseign. Í Evrópu voru að eins þrír seðlabankar ríkiseign fram að 1913, í tveim löndum þar sem var einveldisstjórn (Rússlandi og Finnlandi), og svo ríkisbankinn sænski. Allir aðrir seðlabankar voru þá hlutafjelög, og munu vera það enn.

Það er því öðru nær en að það sje sjálfgefið, að þjóðbanki vor taki við seðlaútgáfurjettinum, og liggja þar til margar orsakir, sem tæplega verður hægt að skýra frá hjer, nema í einstökum atriðum.

Það er samt sem áður ætlast til, að Landsbankinn taki að sjer allan seðlaútgáfurjettinn, »eftir því sem viðskiftaþörfin krefur«, segir í 4. gr. En heppi-legra mundi vera að nefna þetta *gjaldmiðilsþörf*, því gjaldmiðilsþörf og viðskiftaþörf ern gagnólik hugtök.

Gjaldmiðilspörfin var áður uppfyllt með því að hafa gull-, silfur- og koparmynt í umferð milli manna, sem var í senn gjaldmiðill og verðmælir. Og var þessi gjaldmiðill gefinn út til þess að greiða fyrir viðskiftum manna á milli, svo að menn t. d. gætu greitt öll laun í peningum, gætu keypt hest eða kú fyrir peninga, í staðinn fyrir að borga þetta í vörum, sem seljandinn ef til vill hafði enga þörf fyrir. Og gjaldmiðillinn var nægur í landinu, ef peningar í smáum stíl lágu alstaðar meðal almennings, svo að eigi þyrfti að grípa til þess að borga hlut með öðrum hlut í smáu viðskiftunum milli manna.

Það má gera ráð fyrir, að öll gjaldmiðilspörfin hafi verið hjer um 1874 nálægt 2 miljónum króna, því þegar myntskiftin fóru fram um það leyti, tók landfógei, sem hafði myntskiftin á hendi, við rúmum 2 miljónum króna.

Árið 1914 munu sedlar hafa verið í umferð hæst um 2700 þúsund kr., en af þeim sedlum var talsvert í umferð erlendis. Hinsvegar gekk hjer nokkuð af norskum og dönskum sedlum, sem hafa ef til vill vegið á móti sedlum vorum erlendis. Og loksins var þá næg silfur- og koparmynt til skifta, en nálega engin gullmynt. Það væri því ekki ósennilegt að áætla, að gjaldmiðilspörf vor hafi verið 1914 3–3½ miljón krónur, og þó tæpast það. Eftir því væri ekki ósennilegt að ætla, að gjaldmiðilspörfin væri nú í hæsta lagi 40 kr. á mann, eða um 4 miljónir króna, ef embættislaun, daglaun, búfje og aðrar eignir manna væru í meðalverði. En þess ber vel að gæta, að *gjaldmiðilspörfin* er alveg hin sama, hvort borgað er með ávísun á gull í banka, það er bankasedlum, eða borgað er með myntinni sjálfri.

Reynslan er því, að ef land gefur út meira af sedlum en þessi *sanna gjaldmiðilspörf* krefur, þá falla sedlarnir í verði, og því meir, sem meira er gefið út af þeim, ef ekki er sjeð fyrir vaxandi gull að sama skapi, eða fyrir því, sem er í umferð af sedlum fram yfir hina sönnu gjaldmiðilspörf.

Viðskiftapörf er hinsvegar ótæmandi og óseðjandi. Menn taka lán, þörf og óþörf, á meðan lánið fæst, og getur því ekki verið um það að ræða, að uppfylla þá þörf með sedlum.

Í 3., 4. og 5. grein frumvarpsins er ætlast til, að sedlarnir verði gulltrygðir á venjulegan hátt og innleysanlegir fyrir gullmynt þegar krafist er, og kemur *innlausnin* edlilega ekki til framkvæmda fyr en viðskifti milli landanna komast í sitt gamla horf og gengi á gjaldmiðli landanna nálgast að verða líkt því, sem það var fyrir styrjöldina.

Í 8. gr. frumvarpsins er ákveðið, að leysa megi Landsbankann undan því að setja nokkra tryggingu fyrir sedlunum í 2 ár í senn. Þetta er ákvæði, sem er mjög varhugavert og hætt við, að það hefði spillandi áhrif á gengi sedlanna, ef það fengi að standa í frumvarpinu.

Hvergi kemur beint fram í frumvarpinu, hvenær bankinn eigi að byrja að gefa út gulltrygða sedla samkvæmt 4. gr. En 39. grein bendir til, að það verði ekki gert fyr en 1. janúar 1928. Þetta mun liggja í því, að ætlast er til, að bankinn þangað til gefi út sedla jafnótt og Íslandsbanki innleysir sedla sína, samkvæmt lögum nr. 7, 4. maí 1922, sem eigi er ætlast til, að falli úr gildi, þó þessi lög verði samþykkt.

Bankinn á þannig að hafa tvenn mjög mismunandi lög til að velja um

til 1. janúar 1928 að minsta kosti. Önnur lögín áskilja gulförða, en hiu ekki. Önnur lögín áskilja, að bankinn borgi alla forveztina í rikissjóð, nema að eins $\frac{1}{2}$ % af ógulltrygðum seðlum, en lögín frá 1922 áskilja 2 % undir forvöxtunum af ógulltrygðu seðlunum. Og segir svo í fyrstu grein þessara laga: »Af þeim hluta seðlanna, sem málmtrygðir kynnu að verða, greiðist ekkert gjald. Í þessu virðist engin *skylda* liggja á bankanum að gulltryggja seðlana.

Ekkert er eðlilegra en að bankinn notaði þessi lög, sem eru honum á krepputímum hagstæðari. Og yrðu þau þá notuð að minsta kosti á tímabilinu til 1. janúar 1928. En á því tímabili mun Íslandsbanki eiga að draga inn 3 milljónir króna í seðlum að minsta kosti.

Minsti hluti nefndarinnar verður að álíta, að Landsbankinn megi á engan hátt gefa meira út af alveg ógulltrygðum seðlum. Og seðlar yfir höfuð hjer á landi verða að vera betur trygðir með gulli, vegna legu landsins, ef banki gefur seðlana út, með því sú trygging, sem sett er fyrir ógulltrygðu seðlunum, víxlar og annað, er óseljanleg hjer á landi, ef með þarf og uppþot (Panik) ber að höndum. Þess vegna þarf gulltrygging hjá seðlabanka hjer á landi að vera að mun sterkari en í nágrannalöndunum, sem á skömmum tíma getur breytt í gull víxlum sínum og verðbrjefum, sem standa sem trygging fyrir ógulltrygðu seðlunum. Annars er fullvirði seðlanna ekki trygt.

Eigi er gert ráð fyrir í frumvarpinu, að neitt sjerstakt vald eigi að skipa fyrir um það, hversu mikið megi mest gefa út af seðlum; virðist svo sem framkvæmdarstjórninni einni sje ætlað að gera út um það. Og eigi er einhlítt, að minsta kosti hjer á landi, að láta seðlaútgáfuna stjórnast af gulltryggingunni einni, þó það kunni að mega gera í öðrum löndum, þar sem eftirlit seðlabankanna er óbrigðult og veðin fyrir ógulltrygðu seðlunum eru gulls ígildi. Þetta sannar líka reynsla Íslandsbanka, sem gulltrygði seðla sína, en gaf þó svo mikið út af þeim, að þeir fjellu í verði, vegna þess að of mikið var lánað til hæginnna fyrirtækja. Nær sanni hefði þó verið að láta yfírstjórn bankans, hið fyrirhugaða bankaráð samkv. 19. grein, gera út um seðlapörfina á hverjum tíma. Svo mikilvægt atriði er það. En eigi er gert ráð fyrir í frumvarpinu, að það eigi að hafa nokkurn íhlutunarrett um útgáfumagn bankaseðlanna, tilbúning þeirra, ónýtingu nje annað.

Það hefir verið og er aðalregla seðlabanka að forðast að hafa ábyrgðina á því að taka við annara fje til ávöxtunar, og mun það hafa verið reglan fram að styrjöldinni miklu.

Og þar sem seðlabönkum var heimilað að taka á móti fje til ávöxtunar, svo sem við þýska rikisbankann og Ítaliubanka, þá var sú upphæð takmörkuð við ákveðna upphæð. Og sú upphæð var t. d. við rikisbankann þýska bundin við samanlagða upphæð veltufjár og varasjóð bankans, sem síðar mun sýnt verða. Að öðru leyti leyfir minsti hluti nefndarinnar sjer að tilfæra upplýsingar um þetta efni úr bók, sem heitir »Die Centralnotenbanken Europas« eftir bagfræðing rikisbankans sænska, Ivar Hultman, sem út var gefin 1912, og gefur hann upplýsingar um fyrirkomulag allra seðlabanka í Evrópu. Er það gert í tilefni af athugasemdinni við 9.—14. gr. í athugasemdunum við frumvarp þetta, er gefur í skyn, að skoðanir manna muni vera breyttar í þessu efni, svo sem rikisbankans sænska. Segir í þessari bók svo um *verksvið* seðlabankanna í lauslegri þýðingu:

Á bls. 35, *Frakklandsbanki*:

»Bankinn tekur á móti fjárupphæðum á hlaupandi reikning (hlaupareikning) eða geymslureikning (geymslufjárreikning) frá einstökum mönnum, svo og frá því opinbera og stofnunum einstakra manna, án þess að borga vexti af því«.

Á bls. 54, *Þýski ríkisbankinn*:

»Ríkisbankinn hefir rjett til að taka á móti geymslufje og hlaupareikningsfje, með eða án ávöxtunar; þó má heildarupphæð geymslufjárins ekki yfirstiga samanlagt veltufjeð og varasjóðsfjeð. Ríkisbankinn er þannig bær um að taka á móti fje til ávöxtunar upp að ákveðinni upphæð; samt sem áður hefir hann ekki gert það síðan 1878«.

Á bls. 91, *Rússlandsbanki*:

»3. Eins og stendur (síðan 1898) greiðir bankinn enga vexti fyrir innlagt fje á hlaupandi reikningi. Fyrir innlög með löngum uppsagnarfresti og 5 daga uppsagnarfresti hefir bankinn til þessa greitt vexti, en nú borgar hann ekki neina vexti af slíku fje«.

Á bls. 100, *Finnlandsbanki*:

»9. Tekur á móti geymslufje, án þess að greiða vexti af því; þó er bankanum ekki bannað að borga vexti af hlaupareikningum útlendra banka og verslunarhúsa«.

Á bls. 106, *rikisbanki Svíaríkis*:

»7. Tekur við fje með dags eða lengri uppsagnarfresti, án þess að greiða vexti af því«.

Á bls. 148, *svissneski þjóðbankinn*:

»4. Tekur á móti innlögum frá einstökum mönnum og fjárhagsnefnd sambandsins, svo og frá stofnunum sambandsstjórnarinnar, án þess að greiða vexti af því«.

Á bls. 151, *Spánarbanki*:

»Loksins tekur bankinn við fje á geymslufjárreikning og á hlaupareikning, í báðum tilfellum án þess að greiða vexti«.

Að lokum skrifar höf. yfirlit um seðlabankana í enda bókarinnar, og segir á bls. 184—185:

»Það má telja aðalregluna í ákvæðunum (lagaákvæðum seðlabankanna), að það sje ekki leyfilegt að taka á móti fje til ávöxtunar. Í mörgum löndum, þar seu leyft er að taka á móti fje til ávöxtunar, nota bankarnir á engan hátt þessa heimild. Rjett á litið sýnir reynslan þá staðreynd, að ávöxtun utanaðkomandi fjár gæti þvingað bankana til að veita lán, sem gagnstæð eru tilgangi seðlabanka«.

Auk þessarar ástæðu má vísa til ástæðna þeirra, sem vikið er að í ástæðunum við frumvarpið um seðlaútgáfu ríkisins, á bls. 5—6, og sem eru enn veigameiri og bygðar á reynslu.

Nú hefir hagfræðingur ríkisbankans sænska haft 2 alda reynslu Svíaríkis um bankaseðlaútgáfu fyrir sjer, er hann ritaði bók þessa, því bankaseðlar voru fyrst út gefnir í Svíaríki árið 1709. Og ennfremur hefir höf. haft fyrir sjer reynslu annara landa í Evrópu, sem gefið hafa út seðla. Það verður því ekki líklegt, að

rikisbankinn sænski hafi skift um skoðun á því, hvort ráðlegt sje fyrir seðla-
banka að taka við takmarkalausú fje til ávöxtunar, eins og athugasemdin við
stjórnarfrumvarpið gefur í skyn.

Segir svo í athugasemdinni um þetta aftan við stjórnarfrumvarpið, á bls. 13:

»Allir, sem nokkuð fylgjast með í þessum efnum, vita líka, að nú er
farið að líta öðrum augum á þetta atriði. Því til sönnunar má geta þess, að
nýlega hefir lögum rikisbankans sænska verið breytt einmitt á þessu sviði.
Með l. 23. apríl 1920 var bankanum veitt heimild til að taka við innlánsfje
og greiða vexti af því«.

Hjer er um misskilning einan að ræða, því í nýútkominni »Bankpolitik«,
sem útgefin er 1923, eftir prófessor Axel Nielsen, segir svo í kaflanum »Sviaríki«,
á bls. 401—402, um þetta atvik:

»Bankinn má eftir lögnum 1897 taka á móti innlánnum, án þess að
svara vöxtum af þeim. En firmum, sem selja bankanum víxla, og sem ekki
reka sjálf bankaviðskifti, má opna »upp ock avskrivningsrækning«, sem her
vexti. Á sama hátt má fara með reikninga erlendra banka (Korrespondenter)«.

Svo segir ennfremur:

»Þessum ákvæðum er 1920 breytt þannig, að bankinn fjekk leyfi til,
þegar kringumstæður gerðu það æskilegt, að borga vexti af upphæðum, sem
stöðu á geymslufjárreikningi (depositions-rækning). Ástæðan var, að ástandið,
sem skapast hafði á árunum á undan, gat gert það æskilegt fyrir bankana
að nota innlán sem hjálparmeðal í forvaxtapólitik sinni. En rjett á eftir
breyttist viðskiftaástandið (konjunkturerne), og bankinn hefir því ekki notað
þetta leyfi«.

Hjer er því villandi frá sagt og alls ekki líklegt, að hjer sje átt við
venjulegt *sparisjóðsfje*, heldur fje, sem taka mátti til ávöxtunar með samningi um
langan borgunarfrest, og sem þessi banki kallar »depositions-rækning«, sem getur
verið alveg sjerstök aðferð fyrir þann banka. Það er því augljóst, að skoðanir
rikisbankans sænska í þessu efni eru alveg óbreyttar.

Það fje, sem Landsbankinn hafði með útibúum sínum til ávöxtunar 31.
des. 1922, var:

Sparisjóðsfje	kr. 23103977,98
Á hlaupareikningi	— 4840308,52
Samtals	kr. 27944286,50

En eigið veltufje hans er nú ekki fullar 2 miljónir. Og þess utan skuldar
hann ekki svo lítið fje erlendis, eins og kunnugt er.

Það má því telja, að nálega alt veltufje hans sje *annara fje*, sem að miklu
leyti má segja upp fyrirvaralítið eða fyrirvaralaust.

Það mundi því vera talin afarmikil ógætni í erlendra fjármálamanna
augum, sem þekkja seðlabankafyrirkomulag, að veita þeim banka seðlaútgáfu-
rjett til frambúðar, heldur seðlalán gegn handveði, eftir því sem gjaldmiðilsþörfin
krefur, eða að víxlar hans sjeu framseldir annari seðlabankastofnun. Og það
væri heldur ekki í samræmi við stefnu Alþingis í seðlafyrirkomulagsmálinu 1901,

að veita nú Landsbankanum seðlaútgáfurjett, þar sem bæði nefndin í því máli 1901 (sjá þingskj. 351) og stofnendur Íslandsbanka, þeir Arntzen og Warburg, (sjá þingskj. 45 II., bls. 213) vildu ekki tengja neinn sparisjóð við Íslandsbanka, ef þeir fengju seðlaútgáfurjettinn, og var það af sömu ástæðum, sem hjer eru fram teknar, og eftir bendingu Þjóðbankans danska í þingskjali 45 sama ár. Þó bankinn 1905 fengi í *reglugerð* leyfi til að reka innláns- eða sparisjóðsviðskifti, þá var það leyfi veitt gagnstætt undirstöðu laga þess banka. Þar næst er rjett að víkja að 12. grein frumvarpsins.

Þó bún sje ekki nema ein lina, þá felur hún þó mikið í sjer. Bankanum er heimilað þar ótakmarkað að taka lán gegn tryggingu í sjálfs sín eignum. Nú má gera ráð fyrir, að hann mundi telja seðla bankans sína eign, og af því það hefir komið fyrir, og það jafnvel í Danmörku fyr á tímum, að seðlabankar í kröggum sínum hafa sett seðla sína að veði fyrir skuldum, þá væri þó rjett að undanskilja þá. Og ekki mundi fjármálamönnum þykja það neitt hart aðgöngu, þó bankanum væri meinað að veðsetja sín eigin blutabrfjef, þegar hann væri orðinn hlutabanki. Og álitamál væri enn fremur, hvort heimila ætti *seðlabanka* að veðsetja víxla sína, sem eiga aðallega að standa sem veð fyrir ógulltrygðu seðlunum.

Það er því æðimargt atbugavert við þetta frumvarp. Og hefði fjármála- stjórnin þurft að geta haft tækifæri til að leggja slíkt frumvarp fyrir seðlabanka- stjórn á Norðurlöndum, eða öllu heldur að láta semja frumvarpið þar. Þetta hefði og verið í samræmi við aðferð landshöfðingjans 1900, sem tók sjer aðstoð Þjóðbankans danska, þegar lög um stofnun Íslandshanka voru samin.

Og minsti hluti nefndarinnar vill sterklega ráða hinu háa Alþingi til að fresta þessu máli til næsta þings, heldur en að samþykkja það á þessum grund- velli, ef hugir manna skyldu hneigjast fremur að því að samþykkja, að Lands- bankinn taki við seðlaútgáfu ríkisins en sjerstök stofnun, samkvæmt frumvarpinu á þingskjali nr. 105, eða sjerstakur hlutabanki. Þá fengist full trygging fyrir því að fá óvilhallar leiðbeiningar og álit um bæði frumvörpin. Og ættu þá að fylgja frumvarpinu þær bendingar, sem gefnar eru í þessu nefndarálit.

Þá er í 15. gr. gert ráð fyrir 5 manna bankaráði, og er starfssvið þess ákveðið í 19. grein. Það er sýnilegt, að svo miklum störfum er ljett af banka- stjórunum og velt yfir á bankaráðið, að bankastjórnarnir ættu að nægja tveir, er núverandi bankastjórnar láta af embættum, einn eða fleiri. Er bankaráðinu meðal annars ætlað að skipa bæði aðalbókara og aðalfjehirði og að víkja þeim frá, en þessi embætti hefir landsstjórnin hingað til veitt, stundum þvert ofan í tillögur bankastjórnanna, sem hefir eins og kunnugt er gefist illa. Þetta má því telja til bóta. Undir bankaráðið hefði að sjálfsögðu átt að liggja að veita eftirgjafir á óvissum skuldum bankans, og þess háttar ákvarðanir, og að ákveða forvextina. Þá ætti fulltrúaráðið og að annast alla endurskoðun í bankanum.

Bankaráðin hafa gefist hjer misjafnlega, einkum að því er eftirlit með starfsemi bankastjórnanna snertir. Það eftirlit ætti því ekki einungis að vera *heim- ild*, heldur *skylda* bankaráðsins, að hafa á hendi þá »kritisku« endurskoðun um gerðir bankastjórnanna.

Þá má telja það til mikilla bóta, að ársreikning bankans á að semja og

birta innan 3 mánaða eftir hvert nýár. Ættu þingmenn þá að geta fengið þá áður en þingi er slitið. Það leiðir af sjálfu sjer, að ef bankanum er ekki afhentur seðlaútgáfurjetturinn, þá er 29. gr. óþörf, og lítils virði hvort sem væri til þess að auka traustið á seðlunum, því *varasjóður* banka er ekki lengi að hverfa, eins og reynslan sýnir.

Starfsemi seðlabankans er ákveðin í 10. gr., og er honum fyrst og fremst ætlað að taka við peningum til ávöxtunar á dálk og hlaupareikning og sem sparisjóð. Þá eru upp taldir nokkrir liðir, og loksins segir í 6. lið: »að annast að öðru leyti öll bankastörf«. Og það er eðlilegt, að frumvarpið segi þetta, því bankanum er frá upphafi ekki ætlað að fara öðruvísi að. Hann er ekki skapaður til að vera *seðlabanki*. Og enginn seðlabanki í Evrópu má reka »öll venjuleg bankaviðskifti«, því þeim er ekki ætlað að eiga mikið í hættunni, og skifta því aðallega við *aðra banka*, við stórkaupmenn og stóran, tryggan verksmiðjurekstur, beint eða aðallega fyrir milligöngu annara banka. Við almenning skifta þeir ekki, eins og hjer gerist.

Til þess að gefa þó hugmynd um þetta, má tilfæra hjer verkahring ríkisbankans sænska. Hann er þessi, tekið eftir áður nefndri bók (Axel Nielsen) á bls. 401:

»Ríkisbankanum er að eins heimilt að reka þau viðskifti, sem beint eru nefnd í lögnum: kaup og sölu á gulli og silfri, að kaupa innlenda og útlenda víxla, sem greiðast innan 6 mánaða, að kaupa og selja svensk og útlend verðbrjef (obligationer), sem verðsett eru á erlendum kauphöllum, þar á meðal að taka þátt í að skrifa sig fyrir svenskum og útlendum ríkisskuldabryfum. Þess utan má bankinn lána út á vörur í alt að 6 mánuðum (sem hann hefir að handveði), verðbrjef, hlutabryef og önnur verðbrjef, og enn fremur veita reikningslán eða lán gegn tryggingu í alt að 12 mánuði«.

Trygging fyrir lánunum er auðvitað verðbrjef eða trygg hlutabryef, en ekki sjálfskuldarábyrgð, eins og hjer gerist. Það er auðsætt, að Landsbankinn gæti ekki farið eftir þessum eða likum reglum, ef hann yrði seðlabanki, enda er ekki svo til ætlast. En alt þetta staðfestir þá skoðun, að Landsbankinn geti ekki tekist á hendur að vera seðlabanki. Það er of hættulegt fyrir hann og landið. Auk þess mundi engum banka hjer á landi vera hagur að því að gefa út seðla, því gefi banki ekki meira út af seðlum en *sönn gjaldmiðilspörf krefur*, þá hefir hann *engan* ávinning af seðlaútgáfunni, og gefi hann meira út, þá liggur hættan nærri, að seðlarnir falli í verði, eins og reynslan hefir nú sýnt. Og auðvitað má enginn seðlabanki er tímar liða uppfylla *alla* vora gjaldmiðilspörf með seðlum. Nokkurt rúm verður þó að vera eftir skilið fyrir gull- og silfurmynt.

Að lokum er ástæða til að minnst á 40. og 41. gr. Er í fyrri greininni ætlast til, að bankinn auki ógulltrygða seðla upp í 1 miljón króna. Og virðist það vera önnur tegund seðla en 4. gr. ræðir um. Eiga þessir seðlar að vera í umferð nokkur ár samtímis og hinir seðlarnir, að minsta kosti frá 1. janúar 1928. Þetta er hætt við, að verki traustspillandi bæði fyrir bankann og seðla hans. Að því er snertir 41. gr., þá mun alveg vera óumsamið við Íslandsbanka um þau atriði, sem þar um ræðir, og virðist því ekki vera hægt að skipa fyrir um þau með lögum.

Byggingu frumvarps þessa hefir nú verið stuttlega lýst, einkum að því er veit að seðlaútgáfunni. Er augljóst, að það er langt frá að vera bygt á alment viðurkendum seðlabankagrundvelli, og getur því ekki verið um það að ræða að samþykkja frumvarpið, án þess að nema burt úr því alt, sem snertir seðlaútgáfunna, enda mun bankastjórn Landsbankans eigi vera það áhugamál að taka við seðlaútgáfunni. En ef alt er felt úr frumvarpinu, sem að seðlaútgáfunni lýtur, og frumvarpinu breytt nokkuð að öðru leyti, þá virðist svo sem bankinn gæti haft allmikla stöð af lagabreytingunni.

Með þeim skýringum, sem hjer eru gefnar, er lagt til, að frumvarpi þessu sje vísað til stjórnarinnar með dagskrá þeirri, sem tveir nefndarmennirnir bera fram.

Alþingi, 9. apríl 1924.

Björn Kristjánsson.